

УДК 342.9

Маргарита Сергіївна СИРОМЯТНІКОВА,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії

з проблем наукового забезпечення правоохоронної

діяльності та якості підготовки кадрів

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3861-1400>

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ЮРИДИЧНОЇ ПРИРОДИ ПОДАТКОВОГО КОМПРОМІСУ

Органи публічної влади у будь-якій країні світу направлені на боротьбу з тіньовою економікою, при цьому вони стикаються з необхідністю перегляду або ж реформування чинного законодавства, що є досить складним завданням. Реформуючи чинні норми, органи публічної влади намагаються впливати як на формальні, так і на неформальні правила поведінки, що є в суспільстві. Дотримуючись даної фабули держави постійно намагаються контролювати й впливати на поведінку суб'єктів господарювання у сфері сплати податків. Публічна влада у розвинених країнах це успішно реалізує, натомість в країнах, які ще стоять на шляху розвитку, зокрема в Україні, для реалізації цієї практики потрібні деякі зусилля. Для прикладу зазначимо, що в Україні уряд безперервно реформує фіскальне законодавства, вважаючи, що завдяки цьому вдасться встановити ті правові норми, які задовольнятимуть як інтереси країни, так і суспільства в цілому, а також змінять ставлення суб'єктів господарювання до їх податкового обов'язку - сплати податків, тим самим досягнувши апогею.

Завдяки означеному в Україні створюються непередбачувані та різкі зміни нормативно встановлених правил для суб'єктів господарювання у фіскальному середовищі, в якому останні: 1) не мають впевненості в своїй подальшій діяльності; 2) не мають змоги здійснювати прогнозування своєї діяльності; 3) повністю втрачають довіру до органів публічної влади. Через це виникає проблема, де суб'єкти господарювання дотримуються саме неформальних правил поведінки, які виникають між ними та працівниками контролюючих органів.

Тож, з метою вирішення ряду нагальних проблем в Україні запроваджується інститут податкового компромісу. «Податкові компроміси» достатньо широко розповсюджені у міжнародному податковому середовищі. Здебільшого на сьогодні податковий компроміс

покликаний сприяти поверненню раніше незаконно виведених суб'єктами господарювання капіталів, зокрема до офшорних юрисдикцій.

Аналізуючи наукову літературу, з огляду на назву нашого дослідження, можна зробити висновок про досягнення єдності теоретичних підходів різних авторів щодо визначення категорії «податковий компроміс». Підтверджуючи це наведемо низку наукових тверджень, які зазначені в межах досліджень Ю. В. Касперовича. Так, автор зазначає, що Г. Луїтела «податковий компроміс» розглядає як явище, урядову програму, що зазвичай гарантує імунітет від юридичної відповідальності та пропонує зниження фінансових санкцій для ухильників від податків, які самостійно сплатять незадекларовані податкові зобов'язання та відсотки, як правило, впродовж короткого періоду часу [1, с. 62; 2, с. 1]. Цікавим є твердження Е. ле Боргне та К. Баєра, що це обмежена у часі пропозиція уряду до певної групи платників податків сплатити визначену суму в обмін на списання податкових зобов'язань (включаючи пеню та штрафи) минулого періоду або періодів разом із звільненням від судового переслідування [1, с. 62; 3, с. 5; 4, с. 4]. Натомість Ж. Малхербе зауважує, що податковий компроміс - це можливість сплатити податки в обмін на списання суми податкового зобов'язання (включаючи пеню та штрафи), звільнення від кримінальної відповідальності та/або мораторій на податкові перевірки за період часу. Вчений звертає увагу на те, що податковий компроміс може передбачати декларування активів (готівки, грошей на банківських рахунках та ін.) без спеціальної прив'язки до податків, які можливо були не сплачені в минулому [1, с. 62; 5, с. 1-2, 15].

Виходячи із вищевикладеного, можна сказати, що така категорія як «податковий компроміс» застосовується для визначення процесуального механізму вирішення конфліктних питань між платниками податків та органами фіскальної служби шляхом укладення договору, який встановлює певні умови звільнення від відповідальності для таких платників за умов, якщо вони виконають податкові зобов'язання [6, с. 223]. Також, слід наголосити, що при розгляді податкового компромісу - «компроміс» надає нам розуміння, що сторони мають дійти до спільного знаменника з певного питання та не вимагають більшого. Водночас, до такого знаменника суб'єкти рухаються шляхом власних поступок, назустріч один одному, і якщо ж одній зі сторін такого «компромісу» надавати право ухилитися від нього це не є вже компромісом [7, с. 47].

Де-факто, запроваджуючи інститут податкового компромісу, органи виконавчої влади визнають неспроможність здійснювати

податковий контроль над суб'єктами господарювання у повній мірі, яка б дозволяла попереджувати та виявляти правопорушення податкового законодавства, сприяти наповненню бюджетів та інших грошових фондів. На нашу думку, такий підхід підкреслює неспроможність органів виконавчої влади, натомість ми не стверджуємо, що податковий компроміс це не дієвий інструмент влади, ми вважаємо, що запроваджуючи його лише з метою дискредитації попередників та з надією наповнити бюджет – це утопічна омана.

Безумовно, введення податкового компромісу має і ряд позитивних аспектів, насамперед це полягає в тому, що деякі платники податків дійсно погодяться з умовами, запропонованими державою податковим компромісом. При цьому буде досить швидко наповнення Державного бюджету України, який на сьогодні, як ніколи, потребує фінансових надходжень, бо якщо брати до уваги стягнення податкової заборгованості в судовому порядку, вона є досить довгою в часі, натомість зазначена нами процедура – «податковий компроміс» є прискореним механізмом грошових надходжень, а також заощадженням пов'язаних з судовими витратами для контролюючих органів.

Підсумовуючи можна стверджувати, що природа податкового компромісу є досить складною і застосування означеного механізму потребує подальших ґрунтовних напрацювань.

Список бібліографічних посилань

1. Касперович Ю. В. Податковий компроміс як елемент податкової реформи в Україні. *Економіка та держава*. 2015. № 2. С. 61–64.
2. Luitel H.S. Is Tax Amnesty a Good Tax Policy? Evidence from State Tax Amnesty Programs in the United States. Lexington Books, 2014. 76 p.
3. Borgne E. Le, Baer K. Tax Amnesties: Theory, Trends, and Some Alternatives. International Monetary Fund, 2008. 79 p.
4. Bornukova K., Kruk D., Shymanovich G., Tserlukevich Y. Tax Amnesty. *Belarusian Economic Research and Outreach Center (BEROC) Policy Paper Series*. 2014. № 21. 36 p.
5. Malherbe J. Tax Amnesties. Kluwer Law International, 2011. 245 p.
6. Приходько І. В. Податкова амністія чи податковий компроміс? *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 222–224.
7. Кучерявенко М. П., Смичок Є. М. Податковий компроміс: платити неможливо залишити. *Фінансове право*. 2014. № 3 (29). С. 45–47.